

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 186/04-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. mája 2004 predbežne prerokoval sťažnosť A. K., bytom N., ktorou namieta porušenie jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Nitra vo veci vedenej pod sp. zn. 5 T 92/98, za účasti Okresného súdu Nitra, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. mája 2004 doručená sťažnosť A. K., bytom N. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 5 T 92/98.

Sťažovateľka uviedla, že 31. augusta 1998 bola Okresnou prokuratúrou v Nitre (ďalej len „okresná prokuratúra“) podaná obžaloba na obžalovaného M. S. a spol. pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. c) a iné Trestného zákona (ďalej len „Tr. zák.“) spáchaný formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 Tr. zák., ktorého sa mali obžalovaní dopustiť tak, že 25. mája 1997 po predchádzajúcej vzájomnej dohode vnikli spoločne do bytu sťažovateľky, na ktorú fyzicky zaútočili, pričom z bytu odcudzili rôzne šperky a finančnú hotovosť. Obžalovaní zároveň spôsobili sťažovateľke rôzne zranenia, ktoré si vyžiadali dobu liečenia 8 až 10 týždňov. Napriek tomu, že od podania obžaloby uplynula už doba 5 rokov a 9 mesiacov, vo veci sa podľa sťažovateľky „... *nekoná v dostatočnej miere, obžalovaní neboli odsúdení ako ani žiadnym spôsobom zaviazaní k náhrade spôsobenej škody a teda evidentne dochádza k zbytočným prietahom v konaní pred súdom*“.

Sťažovateľka sa prostredníctvom dcéry domáhala žiadosťou zo 6. augusta 2003, aby jej okresný súd zaslal správu o stave konania, na ktorú však nedostala žiadnu odpoveď. Dňa 16. februára 2004 zaslal jej splnomocnenec okresnému súdu „... *žiadosť o odstránenie prietáhov v súdnom konaní ako aj žiadosť o vyradenie veci do samostatného konania*“, avšak okresný súd neriešil vec v zmysle jej žiadosti, keď v odpovedi na ňu konštatoval, že k prietahom v predmetnom konaní nedochádza.

Vzhľadom na to, že sťažovateľka zastáva názor, že postupom okresného súdu boli porušené jej označené práva, navrhuje, aby ústavný súd rozhodol, že „... *vo veci samej došlo k zbytočným prietahom v súdnom konaní na Okresnom súde v Nitre, vyvodil dôsledky voči zodpovedným osobám a rozhodol o okamžitom primeranom finančnom zadosťučinení z fondu Slovenskej republiky z dôvodu, že kvôli prietahom v konaní nebola sťažovateľke uhradená spôsobená škoda, ktorá mohla byť uhradená už omnoho skôr, keby príslušný súd vo veci konal v samostatnom konaní vo výške sumy ohodnotenej sťažovateľkou* –

poškodenou na sumu 300.000,- Sk – hodnota šperkov (...)“. Sťažovateľka osobitne žiada rozhodnúť „*o finančnom zadosťučinení aj vo veci ťažkého ublíženia na zdraví, ktoré spôsobili obžalovaní (...)*“, a z toho titulu požaduje priznanie sumy 200 000 Sk.

II.

Ústavný súd je podľa čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený konať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Náležitosti návrhu na začatie konania o sťažnosti sú upravené v § 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a ďalšie podmienky konania o sťažnostiach sú ustanovené v § 49 až 56 zákona o ústavnom súde, pričom nesplnenie všeobecnej alebo osobitnej podmienky je dôvodom na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Odmietnutie sťažnosti z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti možno vysloviť v prípade, ak ústavný súd nezistí príčinnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sťažovateľ namieta (m. m. III. ÚS 257/03).

Sťažovateľka namieta postup okresného súdu v konaní vo veci, ktorá je na ňom vedená pod sp. zn. 5 T 92/98, začatom na základe obžaloby okresnej prokuratúry sp. zn. 1 Pv 680/97, ktorá mu bola doručená 31. augusta 1998.

Pokiaľ sťažovateľka tvrdí, že v označenom konaní bolo porušené jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd zistil, že táto jej námietka nemala oporu v odôvodnení sťažnosti, na základe čoho konštatoval nesúlad medzi jej skutkovou a právnou stránkou. Vzhľadom na to sťažnosť v tejto časti po predbežnom prerokovaní odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Skutkovým stavom, v ktorom vidí sťažovateľka porušenie uvedených práv, je totiž neprimeraná dĺžka konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 5 T 92/98 a jeho nečinnosť, resp. neefektívna činnosť v rámci tohto konania. V systematike dohovoru aj ústavy sú však celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote (len jedného z aspektov „spravodlivého procesu“) a základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd posudzoval danú vec so zreteľom na účel, podstatu a zmysel toho základného práva, ktorým je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia orgánu verejnej moci.

Kľúčovým pojmom a atribútom tohto základného práva je to, že jeho ochrana sa uplatňuje vo veci účastníka konania v „jeho veci“. V nadväznosti na to ústavný súd vyslovil názor, že uplatnenie tohto základného práva má väzbu iba na takú vec účastníka v konaní pred súdom alebo iným orgánom právnej ochrany, ktorej prejednanie a rozhodnutie je zahrnuté do účelu procesného poriadku, ktorý upravuje postup orgánu verejnej moci pri prejednaní vecí účastníka konania (napr. IV. ÚS 166/03).

V konaní pred okresným súdom, v ktorom sa rozhoduje o občianskoprávnom nároku sťažovateľky v procesnom postavení poškodenej a v ktorom podľa nej dochádza k porušovaniu jej základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, nie je možné považovať za vec samu konanie o ňou uplatnenom nároku, ale je ním trestné stíhanie

iných osôb (obžalovaných). Trestné stíhanie sa vykonáva podľa ustanovení zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „Tr. por.“). Podľa § 1 prvej vety Tr. por. je účelom tohto zákona upraviť postup orgánov činných v trestnom konaní tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní. Iný účel Trestného poriadku nie je výslovne vyjadrený, a preto je vecou samou v trestnom konaní zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov. Podľa § 2 ods. 4 a 5 Tr. por. ak tento zákon neustanovuje niečo iné, postupujú orgány činné v trestnom konaní z úradnej povinnosti; musia trestné veci prejednávať čo najrýchlejšie a dôsledne zachovávať občianske práva zaručené ústavou. Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol náležite zistený skutkový stav veci, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie.

Z uvedeného je zrejmé, že zákonným účelom postupu orgánov činných v trestnom konaní nie je prerokovanie, rozhodovanie a rozhodnutie o nároku poškodenej, keďže tento má súkromnoprávnu povahu. Ako už bolo uvedené, možnosť uplatnenia nároku na náhradu škody poškodenými v trestnom konaní nemôže byť vecou samou v takom zmysle, ako to je ponímané v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Tieto závery majú oporu aj v doterajšej judikatúre ústavného súdu (IV. ÚS 4/02), podľa ktorej „účel trestného konania, jeho predmet a základné zásady, na ktorých spočíva dosahovanie tohto účelu, vylučuje záver, aby poškodení mali právo na to, aby ich vec – nárok na náhradu škody – bola prerokovaná bez zbytočných priet'ahov v trestnom konaní. Prípustnosť uplatniť nárok na náhradu škody v trestnom konaní nie je dôvodom na záver o tom, že v trestnom konaní sa stáva vecou samou nárok poškodeného. Táto možnosť je iba zvýhodnením poškodeného, ktorý za splnenia zákonných podmienok a ak to nebráni účelu trestného konania môže dosiahnuť uspokojenie svojho súkromnoprávneho nároku prípadne aj v trestnom konaní. To, že sa táto možnosť nemôže uplatniť na úkor dosahovania účelu trestného konania (§ 1 Tr. por.), vyjadrujú viaceré ustanovenia Trestného poriadku (§ 44 ods. 4, podľa ktorého výkonom práv poškodených nesmie byť ohrozený rýchly priebeh trestného stíhania; § 229 ods. 1 Tr. por., podľa ktorého „Ak niet podľa výsledku

dokazovania pre vyslovenie povinnosti na náhradu škody podklad alebo ak by bolo pre rozhodnutie o povinnosti na náhradu škody potrebné vykonať ďalšie dokazovanie, ktoré presahuje potreby trestného stíhania a podstatne by ho pretiahlo, súd odkáže poškodeného na konanie o občianskoprávných veciach, prípadne na konanie pred iným príslušným orgánom“).

V dôsledku zákonnej možnosti odkázať poškodeného na konanie vo veciach občianskoprávných nie je preto možné uvažovať o priznaní základného práva na prerokovanie jeho nároku na náhradu škody bez zbytočných prietahov v adhéznom konaní v takom rozsahu, ako prináleží účastníkovi konania v občianskoprávnom konaní, a to najmä v prípade, že by jeho realizácia presiahla potreby trestného konania.

Ústavný súd v súvislosti s možnosťami poškodeného domáhať sa v trestnom konaní svojho práva spôsobom uvedeným v čl. 48 ods. 2 ústavy pripustil v niektorých smeroch možnosť obmedzenia jednotlivých subjektov práv trestného konania vrátane poškodeného, a to so zreteľom na účel Trestného poriadku (§ 1) a základné zásady trestného konania (§ 2) v rámci vyvažovania stretávajúcich sa záujmov a tiež s prihliadnutím na rozdelenie procesných funkcií na hlavné (obžaloba, obhajoba a rozhodovanie veci) a vedľajšie (náhrada škody a zhabanie veci), čo sa prejavuje napríklad v prípade, že je poškodený odkázaný so svojím nárokom na náhradu škody na konanie o občianskoprávných veciach (§ 229 Tr. por.). Obmedzenie základného práva poškodeného podľa čl. 48 ods. 2 ústavy však neznamená zásah do jeho podstaty, pretože poškodený môže toto ústavné právo realizovať v konaní pred súdom podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) (m. m. III. ÚS 8/00).

Sťažovateľka má v prípade odstránenia zákonnej prekážky litispendencie (§ 83 OSP) k dispozícii iný účinný prostriedok ochrany v konaní pred občianskoprávnym súdom podľa § 79 ods. 1 OSP.

Podľa názoru ústavného súdu je žalobu o náhradu škody potrebné kvalifikovať ako účinný právny prostriedok ochrany práv a slobôd poškodených s tým, že takáto žaloba

vymedzuje v občianskom sporovom konaní nárok poškodeného na náhradu škody už ako jeho vec, vo vzťahu ku ktorej už má (na rozdiel, keď by ako poškodený uplatnil právo na náhradu škody v adhéznom konaní) zaručené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (čl. 48 ods. 2 ústavy).

Z uvedeného možno vyvodiť záver, že namietaný postup okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 5 T 92/98, nemôže byť v žiadnej súvislosti s ústavne garantovaným základným právom na prerokovanie veci sťažovateľky bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Pod vecou sťažovateľky totiž treba v okolnostiach prípadu rozumieť nárok na náhradu škody, rozhodovanie, o ktorom neprináleží k účelu trestného konania, a navyše takýto nárok môže sťažovateľka uplatňovať za predpokladu splnenia zákonných podmienok aj v občianskom spore. Z týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Keďže ústavný súd sťažnosť po jej predbežnom prerokovaní odmietol, bolo už bez ďalšieho právneho významu zaoberať sa jej zvyšnou časťou.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2004